

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

GHID PENTRU ELEVII CU CES

Autor:

Expert COC Giurgiu – LEOCĂ Mihaela

Instituții partenere:

Inspectoratul Școlar Județean Giurgiu

Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Giurgiu

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

COLECȚIA

ConsEDU Incluziv

Descoperim potențialul. Construim viitorul.

**Ghid pentru consilierea și orientarea în carieră
a elevilor cu cerințe educaționale speciale
din învățământul de masă din România**

CUPRINS

Introducere

Argument

Capitolul 1. Clasificarea și incidența CES în învățământul de masă din România

Capitolul 2. Repere teoretice și metodologice

Capitolul 3. Principalele categorii de elevi cu CES întâlnite în școală și moduri de abordare

3.1. Elevii cu tulburări din spectrul autist - TSA

3.2. Elevii cu Asperger

3.3. Elevii cu ADHD

3.4. Elevii cu tulburări emoționale și de comportament / opoziționism

3.5. Elevii cu intelect redus/dizabilitate intelectuală

Capitolul 4. Principii generale de lucru cu elevii cu CES

Capitolul 5. Integrarea conceptelor moderne în activități

5.1. integrarea conceptelor moderne în gimnaziu

5.2. integrarea conceptelor moderne în liceu

5.3. Diferențe între gimnaziu (V-VIII) și liceu (IX-XII)

5.4. Colaborarea școală–familie

Capitolul 6. Repere orientative privind compatibilitatea dintre profilul individual
al elevului și mediile profesionale

Introducere

Prezentul ghid este dedicat consilierii și orientării în carieră a elevilor cu cerințe educaționale speciale de integrare în învățământul de masă din România. Scopul său este de a oferi un cadru coerent pentru dezvoltarea principalelor profiluri de nevoi educaționale, a riscurilor asociate celor mai școlari și a modalităților concrete prin care școala poate sprijini dezvoltarea personală, educațională și vocațională a acestor elevi.

Necesitatea unui astfel de ghid derivă din extinderea politicilor de incluziune școlară, din creșterea vizibilității elevilor cu CES în școala de masă și din dificultățile persistente de implementare a sprijinului educațional și de carieră. În practică, profesorii, consilierii școlari și părinții au nevoie nu doar de principii generale, ci și de repere operaționale adaptate diferitelor profiluri de dezvoltare și funcționare.

Ghidul propune o abordare centrată pe nevoile elevului, pe evaluarea funcțională, pe colaborarea dintre școală și familie și pe pregătirea timpurie a tranziției către etapele următoare ale educației și prin viața adultă.

Argument - De ce acest ghid ?

Orientarea în carieră reprezintă o componentă esențială a dezvoltării educaționale și profesionale a elevilor, având beneficii atât la nivel individual, cât și la nivel social, contribuind la luarea unor decizii informate și realiste și favorizând simultan o funcționare mai eficientă a sistemului educațional și a pieței muncii.

Literatura de specialitate indică faptul că intervențiile de orientare în carieră conduc la îmbunătățirea adaptabilității de carieră, a capacității de luare a deciziilor și a maturității vocaționale. Aceste rezultate oferă o bază solidă pentru integrarea sistematică a activităților de orientare pe întreg parcursul școlar, începând cu gimnaziul și continuând în liceu.

În gimnaziu, orientarea în carieră este deosebit de importantă deoarece elevii încep să își formuleze primele opțiuni privind alegerea liceului, a filierei și a domeniului de pregătire, iar pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES), orientarea în carieră este cu atât mai necesară, deoarece tranziția către educația postsecundară sau către piața muncii este adesea însoțită de bariere suplimentare. Elevii cu CES nu reprezintă un grup omogen, iar nevoile lor diferă în funcție de tipul și severitatea dificultăților, nivelul de funcționare, interesele personale și contextul educațional. Din acest motiv, intervențiile de orientare trebuie să fie individualizate și adaptate profilului fiecărui elev. În lipsa unui astfel de sprijin, există riscul ca elevii să aleagă trasee educaționale sau profesionale care nu valorifică propriile abilități și interese, ceea ce poate afecta integrarea lor școlară, profesională și socială.

În acest context, orientarea în carieră a elevilor cu CES trebuie abordată ca un proces continuu, planificat și bazat pe evaluarea resurselor și nevoilor individuale, desfășurat în parteneriat cu familia, școala și comunitatea, contribuind la creșterea șanselor de integrare școlară și profesională, la prevenirea deciziilor vocaționale nepotrivite și la construirea unor trasee educaționale și ocupaționale realiste, sustenabile și incluzive.

Spre deosebire de restul elevilor, consilierea și orientarea în carieră pentru elevii cu CES trebuie să înceapă devreme, în manieră etapizată și legată direct de demersul școlar, nu amânată în apropierea ieșirii din sistemul educațional. Valoarea acestui proces apare atunci când integrarea școlară nu se reduce la simpla prezență în clasa obișnuită, ci contribuie real la dezvoltarea competențelor funcționale, sociale și academice care susțin autonomia ulterioară, alegerea vocațională și accesul la muncă.

Scheletul acestui proces pornește de la identificarea nevoilor și intervenția timpurie. Cu cât sprijinul este oferit mai devreme, cu atât cresc șansele unei adaptări școlare mai bune și ale unor rezultate educaționale mai solide. Procesul devine mai eficient atunci când evaluarea este multidisciplinară, când sunt luate în considerare prioritățile și resursele familiilor și când există continuitate între intervenția timpurie și serviciile educaționale eficiente oferite ulterior în școală.

Un al doilea element esențial este personalizarea traseului educațional și vocațional. Elevii cu CES nu beneficiază în același mod de aceleași măsuri, de aceea orientare în carieră, necesitând a fi construită pe profilul individual al fiecărui elev, nu pe eticheta diagnosticului. Obiectivele individualizate, adaptarea instruirii, sprijinul psiho-pedagogic și ajustarea permanentă a intervențiilor sunt condiții de bază pentru ca includerea să fie una reală, nu doar formală.

Un rol central îl au actorii implicați în acest proces. Familia oferă informații esențiale despre interesele, resursele, ritmul și nevoile elevului și trebuie să trateze partener real în luarea deciziilor. Școala are responsabilitatea de a adapta curriculumul, de a coordona sprijinul și de a crea legătura dintre învățare și viitorul profesional. Specialiștii contribuie prin evaluare, consiliere, monitorizare și continuitate, iar comunitatea devine importantă prin oportunități concrete pe care le poate oferi: activități practice, stagii, context de învățare aplicată și contact cu piața muncii.

Orientarea în carieră devine cu adevărat eficientă atunci când leagă școala de experiențe vocaționale reale. Formarea practică, expunerea activității profesionale, contactul cu angajatorii și învățarea prin experiență crește pregătirea pentru muncă și ajută elevul să înțeleagă mai bine propriile interese și capacitatea. În acest proces, părinții : pot susține planul educațional, pot încuraja dezvoltarea deprinderilor, pot sprijini valorificarea competențelor copilului și pot contribui la identificarea unor oportunități după terminarea școlii.

Există însă și bariere importante. Resursele insuficiente, clasele aglomerate, pregătirea inegală a cadrelor didactice, comunicarea slabă dintre școală și familie și lipsa unui sprijin instituțional coerent pot transforma integrarea într-o formă fără fond. În plus, participarea familiilor scade adesea atunci când apar dificultăți sociale

sau economice, ceea ce face și mai necesare măsuri precum programarea flexibilă, comunicarea clară, educarea părinților și colaborarea dintre școală, specialitatea și alte servicii din comunitate.

În esență, consilierea și orientarea în carieră pentru elevii cu CES se bazează pe câteva direcții majore: intervenție timpurie, evaluare și plan individualizat, implicarea reală a familiei, colaborare multidisciplinară, experiențe practice de muncă și continuitate între școală și viață adultă. Atunci când aceste elemente sunt legate coerent, cresc șansele unei tranziții reale spre autonomie, participare socială, educație postșcolară și integrare profesională.

Capitolul 1. Clasificarea și incidența CES în învățământul de masă din România

În România, problematica cerințelor speciale în învățământul de masă se află într-un proces mai amplu de transformare a sistemului educațional, marcat de trecerea treptată de la segregare, la includere. În ultimele decenii, politicile educaționale românești s-au aliniat standardelor europene și internaționale, iar cadrul normativ a început să susțină mai clar dreptul copiilor cu cerințele educaționale speciale la educație în școala de masă, în condiții de participare și nediscriminare.

Conceptul de cerințe educaționale speciale desemnează un ansamblu de nevoi de sprijin, generate de dizabilități, dificultăți de învățare sau alte particularități de dezvoltare care impun adaptări curriculare, pedagogice și instituționale. Din această perspectivă, includerea nu poate fi redusă la simpla prezență fizică a copilului într-o clasă obișnuită, ci presupune accesul real la învățare, participarea activă, adaptarea mediului școlar și mobilizarea unor servicii de sprijin adecvate. Literatura de specialitate subliniază constant că educația incluzivă trebuie să înțeleasă ca un proces complex, care să implice școala, familia, comunitatea și instituțiile de suport.

În plan legislativ și instituțional, România a făcut progrese importante în consolidarea educației incluzive. Reglementările școlarizării actuale a copiilor cu cerințe educaționale speciale, el permit accesul atât în învățământul special, cât și în unități de învățământ de masă, beneficiind de servicii de sprijin educațional prin profesorii itineranți și de sprijin, dar și de o structură specială de sprijin și asistență educațională. De asemenea, schimbările relativ recente de politică educațională au întărit dreptul copiilor de a avea acces la școala de masă și au accentuat necesitatea oferirii de șanse egale tuturor elevilor și prevenirea abandonului școlar.

Cu toate acestea, literatura arată consecvent că între progresul normativ și realitatea școlară există încă un decalaj semnificativ. Deși ideea include este larg acceptată la nivel declarativ, aplicarea ei concretă rămâne

adesea incompletă și inegală. Multe școli nu dispun de suficiente resurse umane și materiale pentru a susține un proces autentic de incluziune, iar cadrele didactice reclamă frecvent lipsa formării de specialitate, dificultăți în adaptarea curriculumului, în evaluarea diferențiată și în gestionarea diversităților reale din clasă. În acest context, includerea riscă să funcționeze mai degrabă ca principiu formal decât ca practică pedagogică efectivă. Astfel, incluziunea școlară deși susținută legislativ, amenință ca implementarea ei să rămână inegală între școli și comunități.

Creșterea numărului de elevi cu CES în școala de masă a mărit presiunea asupra profesorilor și a serviciilor de sprijin, iar formarea cadrelor didactice este una dintre condițiile centrale ale unei incluziuni funcționale. De asemenea, parteneriatul dintre școală, familie și comunitate este esențial pentru integrarea reușită a copilului.

Integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul de masă rămâne una dintre direcțiile majore de dezvoltare a sistemului educațional românesc contemporan. Această orientare reflectă atât influența politicilor europene și internaționale privind drepturile copilului și egalitatea de șanse, cât și eforturile interne de reformă instituțională și curriculară. În mod treptat, sistemul educațional românesc a evoluat de la modelul predominant segregativ, spre modelul care valorizează participarea copiilor cu CES în mediile obișnuite de învățare.

În acest cadru, cerințele educaționale speciale definesc un spectru larg de nevoi care solicită intervenția diferențiată și sprijinul individualizat. Nu este vorba despre o categorie omogenă, ci despre o realitate educațională diversă, în care fiecare copil are particularități proprii de dezvoltare, învățare și participare. Din acest motiv, includerea presupune nu doar deschiderea formală a școlii către diversitate, ci și reorganizarea practicilor didactice, adaptarea curriculumului, flexibilizarea evaluării și dezvoltarea unor culturi școlare bazate pe cooperare și acceptare.

Un rezultat constant al cercetărilor din România este faptul că succesul includerii depinde în mare măsură de pregătirea profesorilor. Cadrele didactice semnalează frecvent dificultăți legate de lipsa formării în educație incluzivă, de insuficiență resurselor, de absența materialelor adaptate și de sprijinul limitat din partea specialiștilor. În plus, diferențele dintre mediul urban și rural, precum și dintre școli cu niveluri diferite de dezvoltare instituțională, arată că politicile generale nu produc automat rezultate uniforme. Capacitatea fiecărei școli de a pune în practică principiile includerii depinde de resurse, leadership, colaborare internă și deschiderea comunității.

Un alt factor esențial este rolul familiei. Integrarea reușită a copilului cu CES nu poate fi concepută în absența colaborării dintre părinți, profesori și specialiști. Familia contribuie nu doar la susținerea emoțională a copilului, ci și la alegerea traseului școlar, la comunicarea cu instituțiile și la mobilizarea resurselor necesare pentru adaptare. În multe situații, părinții devin actori centrali ai incluziunii, iar succesul procesului educațional depinde de calitatea relației dintre familie și școală.

În concluzie, educația incluzivă în România a înregistrat progrese clare la nivel legislativ și conceptual, însă provocările de implementare rămân semnificative. O includere autentică presupune mai mult decât integrarea administrativă a elevului în școala de masă. Ea cere resurse adecvate, profesori bine formați, servicii de funcționare, parteneriat cu familia și o cultură școlară orientată spre echitate și participare.

Capitolul 2. Repere teoretice și metodologice

Ghidul de consiliere și orientare în carieră destinat elevilor cu cerințele educaționale trebuie fundamentat pe o abordare integratoare, care să articuleze coerent perspectiva educației speciale incluzive, perspectiva dezvoltării carierei, perspectiva evaluării funcționale și perspectiva intervenției diferențiate. Un asemenea cadru pornește de la premiza că elevul nu trebuie definit exclusiv prin diagnosticul său, ci prin profilul real de funcționare, prin resursele pe care le deține și prin barierele pe care mediul educațional le poate avea. În consecință, orientarea în carieră a elevilor cu CES nu poate fi concepută ca o activitate punctuală sau formală, ci ca un proces continuu de susținere a dezvoltării personale, educaționale și profesionale.

Perspectiva educației incluzive oferă cadrul general în interiorul căii de consiliere și orientare în carieră, logică în care, orientarea nu este un serviciu separat, destinat exclusiv unei categorii de elevi, ci o componentă firească a unui sistem educațional care trebuie să asigure accesul, participarea și sprijinul pentru toți elevii. În acest sens, elevii cu cerințe educaționale speciale trebuie să beneficieze de activități de consiliere, de explorare vocațională și de planificare a traseului educațional în contextul obișnuit al școlii, prin mobilizarea resurselor adecvate, a serviciilor de sprijin și a colaborării dintre cadrele didactice, familie și specialiști. Incluziunea autentică nu se reduce la simpla prezență fizică a elevului în școala de masă, ci presupune existența unor servicii educaționale integrate, capabile să susțină participarea reală, progresul individual și pregătirea pentru tranziția spre viață adultă, gândite ca un proces gradual de maturizare și de construire a traseului de viață. În acest cadru, elevul dezvoltă treptat aspirații, autoeficacitate, capacitatea de planificare, adaptabilitatea competențelor de luare a deciziilor. Pentru elevii cu CES, această dimensiune este cu atât mai importantă cu câte aceștia se confruntă frecvent social cu bariere cognitive, și contextuale care influențează raportarea viitorului și

a procesului decizional. Ca urmare, orientarea eficientă trebuie să susțină dezvoltarea autocunoașterii, formularea unor obiective realiste, consolidarea încrederii în propriile capacități și formarea abilităților de gestionare a tranșiilor educaționale și profesionale. Accentul nu cade exclusiv pe alegerea unei profesii, ci pe construirea unui parcurs de viață și de muncă realist, flexibil și adaptat posibilităților concrete ale elevului. Perspectiva evaluării funcționale deplasează accentul de pe eticheta diagnosticului, pe analiza modului concret în care elevul funcționează în context școlar, social și vocațional. Evaluarea funcțională contribuie astfel la identificarea potențialului real al elevului și la evitarea atât a expectanțelor nerealiste de ridicat, cât și a subestimării capacităților sale. Din această perspectivă, importante nu sunt doar rezultatele școlare, ci și competențele funcționale relevante pentru integrarea socio-profesională, autonomia personală, stabilitatea emoțională, interacțiunea socială, deprinderea de viață independentă și capacitatea de a susține constantă o activitate.

Perspectiva intervenției diferențiate pornește de la recunoașterea faptului că elevii cu CES nu constituie un grup omogen, motiv pentru care consilierea și orientarea trebuie să se adapteze profilului particular al fiecărui elev, prin formularea unor obiective individualizate, utilizarea unor metode explicite de lucru, oferirea de demonstrații, mentorat, suport psiho-pedagogic, experiențe practice și elaborarea unor planuri personalizate, susceptibile de ajustare în funcție de evoluția elevului. Intervenția diferențiată transformă informațiile obținute prin evaluare în măsuri concrete de sprijin și este esențială mai ales pentru elevii cu dificultăți cognitive sau de adaptare, pentru îngrijirea orientării generale ori standardizate se dovedește insuficientă. În plus, eficiența acestui tip de intervenție crește atunci când sprijinul este coordonat în cadrul unor echipe multidisciplinare și conectat la experiențe autentice de învățare, practică și integrare comunitară.

Din punct de vedere metodologic, organizarea consilierii și orientării în carieră pentru elevii cu CES presupune parcurgerea unor etape clare și corelate: identificarea nevoilor, realizarea evaluării funcționale, formularea obiectivelor, selectarea metodelor de intervenție, monitorizarea progresului și planificarea tranziției educaționale și vocaționale. O asemenea structură permite depășirea unei abordări reactive, centrate exclusiv pe dificultăți deja manifestate și orientarea intervenției spre prevenție, valorificarea potențialului și construirea treptată a autonomiei elevului.

Un principiu fundamental al acestui proces este individualizarea, deoarece chiar în interiorul aceleiași categorii de cerințe educaționale speciale, elevii pot prezenta profiluri foarte diferite în ceea ce privește funcționarea cognitivă, autoreglarea, motivația, relația socială, autonomia și capacitatea de a lua decizii. Din acest motiv,

obiectivele și metodele de lucru nu trebuie aplicate uniform, ci ajustate permanent în funcție de particularitățile elevului, astfel încât să corespundă nevoilor reale și ritmului propriu de dezvoltare.

Un al doilea principiu esențial este continuitatea, întrucât consilierea și orientarea în carieră nu trebuie să apară doar în etapele terminale ale școlarității, ca reacție oarecum întârziată la apropierea tranziției spre viața adultă, ci trebuie inițiate progresiv și dezvoltate pe întregul nivel de studii (începând cu gimnaziul și continuând cu liceul). Asta presupune desfășurarea constantă a unor activități de autocunoaștere, explorare a intereselor, exersare a autonomiei și formare a competențelor decizionale, astfel încât elevul să poată construi treptat un traseu educațional și vocațional realist și coerent.

Un al treilea principiu fundamental este colaborarea interprofesională și parteneriatul educațional. Intervenția eficientă presupune cooperarea dintre profesori, profesorul consilier școlar, cadrul didactic de sprijin- acolo unde există, familie și, atunci când situația o impune, alți specialiști implicați în dezvoltarea elevului. În absența acestei colaborări, elevul poate primi mesaje contradictorii, iar deciziile privind traseul său educațional și vocațional riscă să devină fragmentate, instabile și insuficiente. Atunci când actorii implicați acționează convergent, consilierea și orientarea în carieră dobândesc coerență, continuitate și relevanță practică pentru viitorul elevului.

În concluzie, un ghid riguros de consiliere și orientare în carieră pentru elevii cu cerințe educaționale speciale trebuie să integreze coerent reperele teoretice și metodologice ale educației incluzive, dezvoltării carierei, evaluării funcționale și intervenției diferențiate. Numai prin articularea acestor dimensiuni orientate în carieră poate depăși nivelul formal și se poate transforma într-un proces autentic de susținere a autonomiei, a participării sociale și a integrării profesionale a elevilor cu CES.

Capitolul 3. Principalele categorii de elevi cu CES întâlnite în școală și moduri de abordare

3.1. Elevii cu tulburări din spectrul autist

În cazul elevilor cu tulburări din spectrul autist, activitățile de orientare în carieră trebuie să fie foarte bine structurate, clare, predictibile și adaptate particularităților de comunicare, interacțiune socială, flexibilitate și procesare senzorială. Pentru acești elevi este important ca informațiile să fie concrete, organizate în pași mici și prezentate cu suport vizual.

Activitățile potrivite includ exerciții de identificare a intereselor speciale, activități de recunoaștere a sarcinilor asociate unor profesii, observarea unor rutine de lucru, simulări privind comportamentul adecvat la locul de muncă și exerciții de comunicare funcțională. Sunt utile și activitățile prin care elevul învață să recunoască mediile de lucru potrivite sau nepotrivite din punct de vedere senzorial și relațional. Vizitele trebuie pregătite anticipat, explicate clar și organizate într-un cadru previzibil.

Pentru acești elevi este important să se lucreze pe autonomie, respectarea secvențelor de lucru, tolerarea schimbării, exprimarea preferințelor și formarea unor rutine simple asociate muncii. De asemenea, trebuie valorificate interesele speciale, atunci când acestea pot constitui puncte de plecare pentru o viitoare direcție ocupațională.

3.2. Elevii cu Asperger

Elevii cu Asperger, incluși în prezent în spectrul autist cu nivel înalt de funcționare, pot avea abilități cognitive bune, dar dificultăți legate de adaptare socială, înțelegerea normelor informale, gestionarea anxietății și flexibilitate în situații noi. În cazul lor, orientarea trebuie să combine valorificarea punctelor forte cu dezvoltarea competențelor sociale și practice necesare integrării.

Activitățile pot include analiza unor profesii compatibile cu interesele elevului, exerciții de prezentare personală, simulări de interviu, activități de organizare a timpului și a sarcinilor, precum și discuții privind avantajele și dificultățile diferitelor medii profesionale. Elevul poate fi ajutat să își construiască un portofoliu personal în care să își noteze interesele, competențele, condițiile în care lucrează mai bine și nevoile de sprijin. Pentru această categorie este importantă dezvoltarea auto-advocacy-ului, adică a capacității de a vorbi despre propriile nevoi și de a cere ajutor atunci când este necesar. Totodată, trebuie sprijinită înțelegerea faptului că

potrivirea profesională nu depinde doar de interes, ci și de cerințele sociale și organizaționale ale mediului de lucru.

3.3. Elevii cu ADHD

Elevii cu ADHD au adesea dificultăți de atenție, planificare, organizare, control al impulsivității și perseverență. În consecință, activitățile de orientare trebuie să fie scurte, dinamice, concrete și variate, pentru a menține implicarea și a susține formarea unor decizii mai bine gândite.

Sunt recomandate exerciții de autocunoaștere realizate în pași mici, activități de alegere dintre opțiuni simple, jocuri de rol privind luarea unei decizii, sarcini practice cu feedback imediat și activități care dezvoltă organizarea personală. De asemenea, sunt utile discuțiile despre consecințele alegerilor, despre importanța perseverenței și despre condițiile în care elevul poate lucra mai bine.

În cazul acestor elevi, orientarea trebuie să pună accent pe clarificarea intereselor, reducerea alegerilor impulsive și dezvoltarea capacității de a duce la capăt o sarcină. Activitățile trebuie să includă structură, obiective clare, alternanță și sprijin constant pentru menținerea motivației.

3.4. Elevii cu tulburări emoționale și de comportament / opoziționism

Acești elevi pot manifesta dificultăți de reglare emoțională, toleranță scăzută la frustrare, opoziție față de reguli, reacții impulsive și conflicte frecvente cu adulții sau colegii. În cazul lor, orientarea profesională trebuie să includă nu doar componenta de informare, ci și una puternică de susținere emoțională și comportamentală. Activitățile potrivite includ consiliere individuală, exerciții de rezolvare de probleme, analiză de situații și consecințe, jocuri de rol privind relațiile la locul de muncă, activități de grup cu reguli clare și sarcini practice prin care elevul poate trăi experiența reușitei. Este important ca obiectivele să fie mici, clare și realizabile, iar progresul să fie observat și valorizat.

Pentru acești elevi, orientarea în carieră trebuie să urmărească dezvoltarea responsabilității, capacitatea de respectare a regulilor, îmbunătățirea relaționării și formarea unei perspective realiste asupra muncii. De multe ori, succesul vine atunci când elevul este implicat în activități concrete, cu rezultat vizibil și cu sens practic.

3.5. Elevii cu intelect redus/dizabilitate intelectuală

În cazul elevilor cu intelect redus sau dizabilitate intelectuală, orientarea trebuie să fie predominant practică, accesibilă, repetitivă și orientată spre funcționalitate. Accentul cade pe ceea ce elevul poate face efectiv, pe dezvoltarea autonomiei și pe identificarea unor activități de muncă simple, clare și realiste.

Activitățile recomandate includ demonstrarea unor sarcini simple, exersarea repetată a unor deprinderi practice, observarea unor activități concrete de muncă, participarea la ateliere de lucru manual, gospodărire, grădinărit sau întreținere și exerciții de respectare a instrucțiunilor. Elevul trebuie sprijinit să recunoască activitățile pe care le poate realiza bine și să dezvolte treptat rutină, responsabilitate și autonomie.

Pentru această categorie, alegerea profesională trebuie făcută foarte realist, ținând cont de nivelul de funcționare, de capacitatea de învățare practică, de ritmul de lucru și de suportul care poate fi oferit pe termen lung. Scopul nu este formularea unor aspirații abstracte, ci identificarea unui traseu cât mai potrivit și funcțional.

Capitolul 4. Principii generale de lucru cu elevii cu CES

ACTIVITĂȚI GENERALE DE CONSILIERE ȘI ORIENTARE ÎN CARIERĂ PENTRU ELEVII CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE, PE DURATA UNUI AN ȘCOLAR

Orientarea timpurie este necesară deoarece interesele, aspirațiile și reprezentările despre profesii se formează progresiv încă din gimnaziu. Dacă elevul este sprijinit de timpuriu să se cunoască, să își identifice punctele forte și limitele, să înțeleagă legătura dintre școală, competențe și profesie, acesta poate lua decizii mai realiste și mai bine fundamentate. Orientarea aplicată este necesară pentru că elevii cu CES înțeleg mai bine atunci când pot observa, experimenta, exersa și raporta informația la situații reale. Vizitele, atelierele practice, jocurile de rol, simulările de interviu, întâlnirile cu profesioniști, exemplele concrete de meserii și sarcinile practice au o eficiență mult mai mare decât simpla prezentare teoretică a unor informații despre profesii. Prin aceste activități, elevii își pot forma preferințe mai clare, își pot evalua reacțiile în contexte diferite și își pot construi treptat o perspectivă realistă asupra viitorului lor educațional și profesional.

Obiective generale

- Dezvoltarea capacității de autocunoaștere a elevilor cu CES în raport cu interesele, aptitudinile, valorile, nevoile și limitele personale.
- Formarea unei imagini realiste asupra relației dintre profilul personal al elevului și cerințele diferitelor trasee educaționale și profesionale.
- Dezvoltarea abilităților de explorare a oportunităților educaționale și ocupaționale existente la nivel local și regional.

- Formarea competențelor de luare a deciziilor privind alegerea traseului școlar și profesional.
- Creșterea motivației pentru învățare prin evidențierea legăturii dintre școală, competențe și integrarea profesională.
- Dezvoltarea abilităților de viață independentă, comunicare, adaptare și responsabilitate, relevante pentru integrarea socio-profesională.
- Implicarea familiei în procesul de orientare școlară și profesională.
- Elaborarea unui plan individual de orientare și traseu educațional/profesional pentru fiecare elev cu CES

Activități pe luni / module

Modulul I – Septembrie–Octombrie: *Cunoașterea elevului și evaluarea inițială*

În această etapă, profesorul consilier urmărește colectarea informațiilor esențiale despre elev, profilul său de funcționare, interesele, abilitățile, dificultățile și contextul familial.

Activități propuse:

- realizarea fișei inițiale de consiliere;
- discuții individuale cu elevul;
- aplicarea unor chestionare simple de interese și preferințe;
- activități de autocunoaștere: „Cine sunt eu?”, „Ce îmi place?”, „Ce fac bine?”;
- discuții cu dirigințele, profesorii și profesorul de sprijin (acolo unde există);
- întâlniri cu familia pentru identificarea așteptărilor și a percepției asupra viitorului copilului;
- observarea elevului în contexte școlare diferite;
- constituirea portofoliului de orientare.

Modulul II – Noiembrie–Decembrie: *Autocunoaștere și dezvoltare personală*

Această etapă vizează consolidarea imaginii de sine și dezvoltarea abilităților de bază necesare orientării vocaționale.

Activități propuse:

- exerciții de identificare a calităților și dificultăților personale;
- activități privind emoțiile, motivația și încrederea în sine;

- jocuri de rol pentru exprimarea preferințelor și luarea unor decizii simple;
- activități de grup privind cooperarea, respectarea regulilor și asumarea responsabilităților;
- realizarea „profilului meu personal”;
- exerciții privind interesele școlare și extrașcolare;
- activități de valorizare a reușitelor mici și a progresului personal.

Modulul III – Ianuarie–Februarie: *Explorarea profesiilor și a rutelor educaționale*

În această etapă, elevii sunt familiarizați cu profesii, meserii, domenii ocupaționale și trasee educaționale posibile.

Activități propuse:

- prezentări accesibile despre profesii și meserii;
- albume, imagini, filmulețe și fișe despre ocupații;
- jocuri de asociere între profesie și sarcini de lucru;
- discuții despre ce presupune fiecare meserie;
- prezentarea rutelor de formare: liceu teoretic, liceu tehnologic, învățământ profesional, stagii practice;
- activități de identificare a profesiilor cunoscute în familie și comunitate;
- întâlniri cu profesioniști sau foști elevi;
- vizite la licee, școli profesionale sau agenți economici, unde este posibil.

Modulul IV – Martie–Aprilie: *Orientare aplicată și experiențe practice*

Această etapă urmărește apropierea elevului de situații concrete de muncă și de cerințe reale ale mediului profesional.

Activități propuse:

- ateliere practice tematice;
- activități demonstrative privind sarcini simple de muncă;
- vizite în ateliere, cabinete, instituții sau firme;
- jocuri de rol privind interviul, prezentarea personală și comportamentul la locul de muncă;
- exerciții de recunoaștere a regulilor de muncă: punctualitate, igienă, siguranță, respectarea indicațiilor;
- activități de observare a unor locuri de muncă;
- mini-proiecte practice adaptate vârstei și nivelului de dezvoltare;

- discuții despre condițiile de muncă potrivite și nepotrivite.

Modulul V – Mai–Iunie: *Luarea deciziei și planul individual de orientare*

Etapa finală vizează sintetizarea informațiilor, alegerea unor direcții posibile și formularea unui plan concret.

Activități propuse:

- reevaluarea intereselor și a preferințelor;
- completarea fișei finale de orientare;
- discuții individuale privind opțiunile educaționale;
- întâlniri cu familia pentru armonizarea așteptărilor;
- formularea obiectivelor pe termen scurt și mediu;
- realizarea planului individual de traseu educațional/profesional;
- recomandări privind pașii următori;
- evaluarea programului de consiliere.

Rezultate așteptate

La finalul anului școlar se urmărește ca elevii cu CES:

- să își cunoască mai bine interesele, punctele forte și dificultățile;
- să poată numi activități și domenii care li se potrivesc;
- să înțeleagă mai bine ce presupune o profesie sau o meserie;
- să facă diferența între preferință, abilitate și cerința unei profesii;
- să își exprime mai clar opțiunile educaționale;
- să manifeste interes crescut pentru planificarea viitorului;
- să dezvolte încredere mai mare în propriile posibilități;
- să își formeze deprinderi de bază utile pentru integrarea profesională;
- să beneficieze de un plan individual de orientare;
- să primească sprijin coerent din partea familiei și a școlii.

Monitorizare și evaluare

Repere pentru monitorizarea intervenției:

- numărul activităților realizate conform planificării;
- numărul elevilor participanți;
- gradul de participare activă la activități;
- numărul întâlnirilor individuale și cu familia;
- existența portofoliului de orientare pentru fiecare elev;
- realizarea vizitelor și activităților practice planificate.

Criterii de evaluare a rezultatelor:

- capacitatea elevului de a identifica cel puțin 2–3 interese personale;
- capacitatea elevului de a numi 2–3 domenii/meserii de interes;
- creșterea nivelului de implicare și exprimare în activități;
- formularea unei opțiuni educaționale sau profesionale realiste;
- îmbunătățirea imaginii de sine și a încrederii în propriile capacități;
- dezvoltarea unor abilități de bază privind comunicarea, respectarea regulilor și responsabilitatea;
- existența unui plan individualizat de orientare școlară și profesională.

Modalități de evaluare:

- observația sistematică;	- analiza portofoliului;
- fișe de activitate;	- feedback de la profesori și familie;
- chestionare inițiale și finale;	- autoevaluarea elevului;
- interviuri individuale;	- comparația între evaluarea inițială și finală.

Capitolul 5. Integrarea conceptelor moderne în activități

5.1. Principii moderne ale orientării și consilierii în carieră pentru elevii cu CES – ciclul gimnazial

Cercetările din domeniul psihologiei dezvoltării, educației incluzive și orientării în carieră evidențiază faptul că perioada gimnaziului reprezintă etapa optimă pentru dezvoltarea autocunoașterii, a autonomiei personale și a intereselor vocaționale. În această etapă, accentul nu cade pe alegerea unei profesii, ci pe dezvoltarea competențelor care vor permite ulterior luarea unor decizii educaționale și profesionale informate.

Literatura de specialitate recomandă ca orientarea în carieră a elevilor cu cerințe educaționale speciale să fie organizată prin activități progresive, experiențiale și adaptate particularităților fiecărui elev, valorificând punctele forte și resursele individuale, într-un parteneriat permanent între școală, familie și comunitate.

Principii moderne

1. Abordare centrată pe punctele forte (Strength-Based Approach)

Activitățile urmăresc identificarea și valorificarea intereselor, aptitudinilor și resurselor personale ale elevului, evitând focalizarea exclusivă asupra dificultăților.

2. Planificare centrată pe elev (Person-Centered Planning)

Obiectivele educaționale și vocaționale sunt stabilite pornind de la interesele, ritmul de dezvoltare și nevoile individuale ale fiecărui elev.

3. Dezvoltarea autodeterminării (Self-Determination)

Elevii sunt încurajați să facă alegeri, să stabilească obiective personale și să participe activ la propriul proces de învățare și dezvoltare.

4. Dezvoltarea autoreprezentare (Self-Advocacy)

Elevii sunt sprijiniți să își exprime preferințele, nevoile și dificultățile și să solicite sprijin în mod adecvat.

5. Învățarea prin experiențe autentice (Experiential Learning)

Explorarea profesiilor se realizează prin vizite, observații, jocuri de rol, proiecte și activități desfășurate în comunitate.

6. Învățarea în comunitate (Community-Based Learning)

Activitățile de orientare profesională sunt conectate cu mediul real, facilitând contactul elevilor cu instituții, organizații și profesioniști.

7. Sprijin natural (Natural Supports)

Programul valorifică sprijinul oferit de familie, colegi, profesori și comunitate pentru dezvoltarea autonomiei și a participării sociale.

8. Design universal pentru învățare (Universal Design for Learning – UDL)

Activitățile sunt proiectate astfel încât să permită participarea tuturor elevilor prin adaptări flexibile ale conținuturilor, metodelor și modalităților de evaluare.

9. Colaborare interdisciplinară

Orientarea în carieră este rezultatul colaborării dintre profesorul consilier, cadrele didactice, familia, specialiștii și partenerii comunitari.

10. Monitorizarea progresului

Progresul elevului este evaluat continuu, iar intervențiile sunt adaptate în funcție de evoluția competențelor și a intereselor sale.

Aplicarea principiilor în ciclul gimnazial

- accent pe autocunoaștere;
- dezvoltarea competențelor sociale;
- autonomie de bază;
- explorarea intereselor;
- familiarizarea cu profesiile;
- experiențe scurte și ghidate;
- participarea activă a familiei.

Indicatori de rezultat - la finalul ciclului gimnazial, elevul:

- își identifică și valorifică punctele forte și interesele speciale în alegerea traseului educațional;
- participă activ la activități de explorare vocațională în contexte reale;

- demonstrează autonomie crescută în activități cotidiene și școlare;
- inițiază și menține interacțiuni sociale funcționale în contexte educaționale și comunitare;
- își exprimă preferințele și nevoile de sprijin (self-advocacy);
- colaborează eficient cu colegii și adulții în activități de grup;
- gestionează mai bine situațiile noi și schimbările de rutină;
- dispune de un portofoliu vocațional și de un plan individual de tranziție către liceu.

5.2. Principii moderne ale orientării și consilierii în carieră pentru elevii cu CES – ciclul liceal

În perioada liceului, dezvoltarea identității vocaționale și pregătirea pentru tranziția către învățământul superior, formarea profesională sau piața muncii devin obiective prioritare. Studiile recente arată că succesul acestei tranziții depinde de experiențele autentice de explorare profesională, dezvoltarea autodeterminării, implicarea activă a elevului și colaborarea dintre școală, familie și comunitate (Savickas, 2021; OECD, 2021; Wehman și colab., 2024; Test și colab., 2020).

Programele eficiente pun accent pe planificarea individuală a carierei, experiențele practice și dezvoltarea competențelor necesare integrării sociale și profesionale.

Principii moderne

1. Abordare centrată pe punctele forte (Strength-Based Approach)

Planificarea carierei pornește de la identificarea și valorificarea competențelor, intereselor și potențialului elevului în alegerea traseului educațional și profesional.

2. Planificare centrată pe elev (Person-Centered Planning)

Elevul participă activ la elaborarea și actualizarea planului personal de carieră și de tranziție către viața adultă.

3. Dezvoltarea autodeterminării (Self-Determination)

Elevii sunt sprijiniți să stabilească obiective pe termen scurt și lung, să ia decizii informate și să își asume responsabilitatea pentru propriul parcurs educațional și profesional.

4. Dezvoltarea autoreprezentării (Self-Advocacy)

Elevii învață să își prezinte competențele, să comunice adaptările de care au nevoie și să participe activ la deciziile privind traseul lor educațional și profesional.

5. Explorarea experiențială a profesiilor (Job Sampling și Job Shadowing)

Explorarea profesională se realizează prin experiențe directe, observarea activității unor profesioniști și participarea la activități practice în medii reale de muncă.

6. Adaptarea activităților la profilul elevului (Job Carving)

Activitățile practice și experiențele de învățare sunt adaptate intereselor, competențelor și particularităților individuale ale elevului, pentru a facilita dezvoltarea sentimentului de competență și succes.

7. Învățarea în comunitate (Community-Based Learning)

Elevii participă la activități desfășurate în instituții, organizații, companii și alte contexte profesionale autentice.

8. Rețele naturale de sprijin (Natural Supports)

Programul dezvoltă colaborarea dintre elev, familie, profesori, mentori, angajatori și alți parteneri comunitari, în vederea susținerii tranziției către viața adultă.

9. Design universal pentru învățare (Universal Design for Learning – UDL)

Activitățile sunt organizate astfel încât să asigure accesibilitate, flexibilitate și participare activă, respectând diversitatea nevoilor educaționale ale elevilor.

10. Planificarea colaborativă a tranziției (Collaborative Transition Planning)

Pregătirea pentru continuarea studiilor sau integrarea profesională este realizată printr-un plan individual elaborat împreună cu elevul, familia, școala și partenerii comunitari.

Aplicarea principiilor în ciclul liceal

- consolidarea identității vocaționale;
- experiențe autentice de muncă;
- dezvoltarea autodeterminării și autoadvocacy;
- planificarea tranziției către facultate, formare profesională sau angajare;
- colaborarea cu angajatori și instituții din comunitate;
- pregătirea pentru viața adultă și integrarea profesională.

Indicatori de rezultat - la finalul ciclului liceal, elevul:

- își identifică și valorifică punctele forte, interesele și competențele în fundamentarea opțiunilor educaționale și profesionale;

- își formulează obiective educaționale și profesionale realiste, în concordanță cu profilul personal și aspirațiile sale;
- demonstrează autonomie în luarea deciziilor privind continuarea studiilor, formarea profesională sau integrarea pe piața muncii;
- participă activ la activități de explorare vocațională și experiențe de învățare desfășurate în contexte autentice;
- își dezvoltă competențele de comunicare, colaborare și relaționare necesare integrării în mediul educațional și profesional;
- utilizează strategii adecvate de rezolvare a problemelor, adaptare la situații noi și gestionare a schimbărilor;
- își exprimă preferințele, nevoile și obiectivele personale și solicită sprijin în mod adecvat atunci când este necesar;
- elaborează și actualizează un portofoliu personal de orientare în carieră, care reflectă evoluția intereselor, competențelor și experiențelor relevante;
- demonstrează competențe de planificare și organizare a propriului parcurs educațional și profesional;
- dispune de un plan individual de tranziție către învățământul superior, formarea profesională sau integrarea pe piața muncii, elaborat în colaborare cu școala și familia.

5.3. Diferențe între gimnaziu (V-VIII) și liceu (IX-XII)

Nr. Crt.	Concept	Gimnaziu (V–VIII)	Liceu (IX–XII)
1	Abordare centrată pe punctele forte (<i>Strength-Based Approach</i>)	Identificarea intereselor și a punctelor forte	Valorificarea punctelor forte pentru alegerea traseului educațional și profesional
2	Planificare centrată pe elev (<i>Person-Centered Planning</i>)	Stabilirea unor obiective personale simple	Elaborarea și actualizarea planului individual de carieră și tranziție
3	Dezvoltarea autodeterminării (<i>Self-Determination</i>)	Exprimarea preferințelor și solicitarea ajutorului	Comunicarea nevoilor, solicitarea adaptărilor și participarea la deciziile privind viitorul
4	Suport natural (<i>Natural supports</i>)	Sprijin din partea familiei,	Rețea extinsă: familie, profesori, mentori, angajatori, universități, comunitate

		colegilor și profesorilor	
5	Vizite în medii de lucru (<i>Job sampling</i>)	Vizite și experiențe scurte în diferite medii profesionale	Explorări mai aprofundate, proiecte și activități practice
6	Observarea de profesii (<i>Job shadowing</i>)	Observarea unor profesii (1–2 ore, ocazional)	Observarea activității unui profesionist timp de o zi sau mai multe sesiuni
7	Adaptarea sarcinilor (<i>job carving</i>)	Adaptarea sarcinilor în activități școlare	Adaptarea sarcinilor în stagii, voluntariat sau experiențe apropiate de muncă
8	Învățarea în comunitate (<i>Community-Based Learning</i>)	Vizite și activități în comunitate	Experiențe autentice de învățare și implicare în comunitate
9	Adaptarea în învățare (<i>Universal Design for Learning</i>)	Adaptarea materialelor și activităților la nivelul de dezvoltare	Adaptări pentru învățare, evaluare și pregătirea pentru studiile ulterioare sau angajare
10	Colaborare (<i>Collaborative Transition Planning</i>)	Colaborare școală–familie pentru dezvoltarea competențelor	Planificarea tranziției către liceu, facultate, formare profesională sau piața muncii
11	Luarea deciziilor (<i>Supported Decision-Making</i>)	Alegerea între opțiuni simple, cu sprijin	Luarea unor decizii educaționale și profesionale din ce în ce mai autonome
12	Autodeterminare (<i>Self-Determination</i>)	Dezvoltarea inițiativei și a responsabilității personale	Stabilirea obiectivelor de carieră și asumarea propriului traseu

5.4. Colaborarea școală–familie

Pentru fiecare activitate desfășurată în școală se recomandă o activitate complementară în familie.

Exemple:

Activitate în școală

Explorarea unei profesii

Comunicare

Autonomie

Gestionarea banilor

Activitate recomandată în familie

Vizitarea unui loc de muncă din comunitate

Exersarea conversației în magazin

Realizarea cumpărăturilor împreună

Planificarea unui buget pentru o ieșire

Activitate în școală

Planificare

Job sampling

Activitate recomandată în familie

Organizarea unei excursii în familie

Discuție despre experiența trăită și preferințele elevului

Planificarea colaborativă și parteneriatul școală–familie

În ciclul gimnazial, planificarea colaborativă urmărește dezvoltarea progresivă a competențelor personale, sociale și vocaționale ale elevului printr-un parteneriat activ între școală și familie. Accentul este pus pe consolidarea autonomiei, dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare, explorarea intereselor și familiarizarea treptată cu lumea profesiilor.

În ciclul liceal, colaborarea dintre școală, familie și ceilalți parteneri educaționali este orientată spre planificarea tranziției către etapa următoare a vieții. Activitățile urmăresc pregătirea elevului pentru alegerea traseului educațional și profesional, facilitând tranziția către învățământul superior, formarea profesională sau integrarea pe piața muncii, în funcție de interesele, competențele și obiectivele individuale ale acestuia.

Capitolul 6. Repere orientative privind compatibilitatea dintre profilul individual al elevului și mediile profesionale

Diagnosticul nu determină alegerea unei profesii, de aceea profilurile prezentate mai jos, sunt orientative și au rolul de a facilita procesul de explorare vocațională. Alegerea traseului educațional și profesional se realizează individualizat, iar compatibilitatea dintre elev și un anumit domeniu ocupațional este influențată de un ansamblu de factori, inclusiv interesele, aptitudinile, competențele, nivelul de autonomie, motivația, experiențele de învățare și oportunitățile de dezvoltare

Caracteristici și preferințe relevante pentru orientarea în carieră

Nr. Crt.	Caracteristici și preferințe relevante pentru orientarea în carieră	Exemple orientative de domenii ocupaționale
1	Preferă activități bine organizate și previzibile	laborator, controlul calității, arhivistică, logistică, contabilitate, statistică
2	Manifestă atenție deosebită la detalii și acuratețe	analiză de date, testare software, cartografie, editare tehnică, metrologie
3	Se concentrează ușor asupra unui domeniu de interes și aprofundează informațiile	cercetare, IT, programare, bioinformatică, astronomie, istorie, lingvistică
4	Preferă activități independente	traducere, redactare, ilustrație digitală, analiză de date, programare
5	Se exprimă mai bine prin activități practice decât prin comunicare verbală	mecanică, electronică, tâmplărie, gastronomie, horticultură
6	Învață eficient prin demonstrație și exercițiu practic	tehnician, electrician, operator CNC, bucătar, florar
7	Preferă sarcini clare și bine structurate	gestionarea documentelor, control tehnic, laborator, arhivare
8	Manifestă creativitate și imaginație bogată	design grafic, fotografie, arhitectură, animație, multimedia
9	Găsește soluții originale și inovatoare	antreprenariat, marketing, design de produs, publicitate, dezvoltare de aplicații

10	Are nivel ridicat de energie și preferă activități dinamice	sport, pompieri, poliție, kinetoterapie, ghid montan, organizare evenimente
11	Lucrează eficient când sarcinile sunt împărțite în pași succesivi	ajutor de bucătar, manipulator marfă, lucrător în depozit, operator introducere date, arhivar, lucrător în spălătorie profesională, operator ambalare
12	preferă activități manuale și aplicative	tâmplărie, ceramică, croitorie, gastronomie, întreținere spații verzi
13	Își dezvoltă competențele în ritm propriu, cu suport și feedback frecvent	servicii comerciale, lucrător comercial, horticultură, activități administrative simple
14	Manifestă interes pentru organizarea și clasificarea informațiilor	lucrător arhivă, bibliotecar, manipulant marfă, lucrător depozit, operator introducere și validare date, recepționar marfă, operator inventariere, lucrător evidență documente
15	Preferă activități în care rezultatele sunt vizibile și concrete	construcții, amenajări, gastronomie, floristică, producție artizanală

Repere orientative privind noi oportunități profesionale în contextul transformărilor pieței muncii

Nr. Crt.	Caracteristici și preferințe relevante pentru orientarea în carieră	Exemple orientative de profesii emergente
1	Manifestă interes pentru utilizarea tehnologiei digitale	operator introducere date, operator AI, tester de aplicații, administrator magazin online
2	Preferă activități repetitive, bine structurate etichetator de date pentru inteligență artificială,	etichetator de date pentru inteligență artificială, operator validare date, operator procesare documente digitale
3	Are atenție la detalii și observă ușor erorile	verificator conținut generat de AI, tester software, operator control calitate digitală

4	Preferă activități independente	creator de conținut digital, editor foto-video, ilustrator digital, traducător, transcriptor
5	Învăță ușor utilizând aplicații și tehnologii digitale	operator imprimare 3D, operator echipamente digitale, tehnician imprimare digitală
6	Învăță ușor utilizând aplicații și tehnologii digitale	operator imprimare 3D, operator echipamente digitale, tehnician imprimare digitală
7	Manifestă interes pentru protecția mediului	operator imprimare 3D, operator echipamente digitale, tehnician imprimare digitală
8	Preferă activități desfășurate în contact cu animalele	pet sitter, groomer, asistent în cabinet veterinar, îngrijitor animale
9	Preferă organizarea și gestionarea produselor	picker (pregătire comenzi), packer (ambalare produse), operator logistică, lucrător depozit automatizat
10	Preferă activități desfășurate în comunitate	însoțitor persoane vârstnice, asistent comunitar, animator socio-educativ
11	Manifestă interes pentru organizarea informațiilor	operator arhivă digitală, operator scanare documente, administrator baze de date simple, operator documente electronice

Fiecare elev indiferent dacă are sau nu are CES, deține resurse, interese și competențe care, valorificate într-un mediu educațional și profesional compatibil, se pot transforma în contribuții autentice, valoroase și semnificative pentru comunitate și societate.